

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen, 15 aug. 1950)

Blijkens de laatste van Van Straten uit Makassar ontvangen berichten, acht hij nog geen voldoende motieven aanwezig om totale en gedwongen evacuatie van Nederlandse burgers voor te stellen, hoewel hij de situatie als explosief en uiterst labiel kenschetste. Van Straten dringt wel aan om alle Nederlanders die zelf weg willen uit Makassar, daartoe in de gelegenheid te stellen.

Op het ogenblik is de drang om weg te gaan vrij algemeen, doch Van Straten voorziet dat deze drang naarmate de toestanden normaler gaan worden, wel zal afnemen. Onder alle voorbehoud schat hij het aantal van hen die ook daarna coûte que coûte weg zullen willen gaan op 800 tot 1.000 zielen, waarvan een zeer groot gedeelte uit ambtelijke kringen.

Aanstands na ontvangst dezer berichten heb ik overwogen welke maatregelen zouden kunnen worden genomen daarbij vooropstellend dat in ieder geval schijn van aanmoedigen tot algehele evacuatie diende te voorkomen. Met Van Straten ben ik van mening dat de beste oplossing is zo snel mogelijk afvoer van hen die bepaaldelijk niet langer in Makassar willen blijven, waarbij prioriteit zou kunnen worden gegeven aan hen - in bijzonder vrouwen en kinderen - voor wie zenuwspanning reeds te groot geworden is. Morgen zend ik ambtenaren van het HC naar Makassar om de situatie en contact met Nederlandse gemeenschap op te nemen en tevens om meest urgente gevallen reeds dadelijk Djakartawaarts af te voeren met de bedoeling hen zo enigszins mogelijk met eind dezer maand vertrekkende Fairsea naar Nederland door te voeren. Hoewel het aantal dezer meest urgente gevallen zo laag mogelijk zal worden gehouden, zal toch wel op 200 zielen moeten worden gerekend. Aangezien bij inschakeling van de Fairsea de afvoer van KNIL-gezinnen enigermate zal worden vertraagd, verzoek ik U terzake contact met Oorlog en Scheepvaart op te nemen. Mijnerzijds is dat besproken met Alons en Van Weede.

Indien het aantal van hen die per se niet in Makassar willen blijven en naar Nederland willen, groot genoeg blijkt te zijn, zou overwogen kunnen worden om bijvoorbeeld de Sibajak, die half September van Djakarta zou vertrekken en bestemd was voor de afvoer van Marine- en KNIL-gezinnen, geheel of gedeeltelijk om te schakelen en te bestemmen voor afvoer van Nederlanders uit Makassar, waartoe dit schip dan via Makassar kan worden gedirigeerd en rechtstreeks kan doorvaren naar Nederland. Of dit nodig zal blijken kan ik nog niet overzien. Ik houd er rekening mede dat bedrijfswereld zijn werknemers ongetwijfeld zal gunnen op Java op verhaal te komen, doch niet spoedig tot afvoer naar Nederland zal besluiten. Indien echter velen naar Nederland willen, is directe doorvoer de enige oplossing, omdat het schaffen van tijdelijk onderdak voor grotere aantallen zielen nergens mogelijk is. RIS zal in het op vrij grote schaal afvoeren van zijn ambtenaren gekend moeten worden. Bovendien is voor het bereiken van vlotte afvoer medewerking van RIS onontbeerlijk, al was het alleen omdat procedure voor individueel verkrijgen van exit permits te veel tijd zou vergen. Gieben zal dat met Hatta opnemen. Mij lijkt wat RIS-ambtenaren betreft in casu toepasselijkheid van garantiewet apert.

Aangezien echter vele der in Makassar geplaatste Nederlandse ambtenaren binnenkort van RIS-wege zouden afgevoerd worden, zijn er voldoende motieven om RIS een afvoer en afvloeiing voor gezamenlijke rekening voor te stellen. Het aandeel RIS in de kosten die noodgedwongen wel door Nederland zullen moeten voorgefinancierd worden, zou dan later aan de hand van geregistreerde individuele gevallen in gezamenlijk overleg kunnen worden bepaald.

Hoewel ik mij niet veel voorstel van bereidheid van RIS-Regering om in deze kosten te delen, meen ik toch dat pogingen in deze richting moeten worden gewaagd. Omtrent het

resultaat van het onderhoud met Hatta alsmede van door mijn ambtenaren in Makassar te voeren bespreking, bericht ik U nader.